

OM ZINZENDORF, MEN SÆRLIG OM SØR-AFRIKA

av

O. G. M.

Som spissartikkel i dette nr. av NOTM har vi den glede å kunne bringe et portrett av grev Zinzendorf, tegnet av professor dr. L. Bergmann, nestor blant misjonsforskerne i Norden og forfatter av en monumental biografi over Zinzendorf, «en af den evangeliske Kristenheds store Kirkefædre og Missionsprofeter» (for å bruke Bergmanns egen karakteristikk av ham). Gjennom denne artikkel vil vårt tidsskrift, i 200-året etter hans død, hedre Zinzendorfs minne.

Men for øvrig handler dette hefte i alt vesentlig om Sør-Afrika, nærmere bestemt: raseproblemet i Sør-Afrika. Er det noen forbindelse mellom Zinzendorf og Sør-Afrika? Ja, i høy grad! Georg Schmidt, den første protestantiske misjonær som tok opp arbeid i Sør-Afrika, var en ut-sending fra Zinzendorfs Herrnhut. Han fikk ingen lang virketid der ute, bare seks år (1737—43). Motstand fra boerne gjorde at han etter kort tid måtte reise hjem igjen. Men stasjonen han grunnla — Genadendal i Bavianskloof (i den vestlige del av Cape Province) — er utgangspunktet for utbredelsen av evangeliet blant de ikke-européiske raser i dette land. Med Brødremenigheten som banebryter — et nytt forsøk ble gjort i 1792, og denne gang kom misjonærene for å bli — har de evangeliske kirker utført et arbeid for kristningen av Sør-Afrikas stedegne befolkning som i sannhet har fått dimensjoner og som i sannhet har hatt resultater.

Når det gjelder rasespørsmålet i Sør-Afrika, har det vært oss om å gjøre å få dette utredet av personer med inngående kjennskap til emnet. Professor dr. Edvard Hambro behandler problemet i lys av FN-pakten og erklæringen om menneskerettighetene. Pastor Michael C. Kromberg tegner bakgrunnen for forholdet mellom rasene slik dette har utviklet seg siden 1652 da den hvite mann kom til landet. En særskilt artikkel, skrevet av professor dr. W. J. van der Merwe, gjør rede for Den hollandsk-reformerte kirkes (boerkirkens) holdning. En artikkel av en representant for bantu-befolkningen (de «innfødte») har det — tross flere forsøk — ikke lykkes oss å få. En avhandling av misjonsprest Andreas Løken om apartheidpolitikken og dens forhold til geografi, logikk, psykologi, etikk, teologi og misjon, må av plasshensyn utstå til 1961 nr. 1.

Som kjent vedtok Det norske misjonsselskap på sin generalforsamling

i Fredrikstad i sommer en klar resolusjon mot raseskillet i Sør-Afrika (se NOTM 1960 s. 184). Senere har Det lutherske verdensforbunds misjonskommisjon, på sitt første møte på afrikansk jord (Bukoba, Tanganyika), uttalt at enhver holdning eller handling som innebærer rasediskriminering, er synd, og at det er vår plikt som kristne på enhver måte å motarbeide atskillelse mellom mennesker på grunnlag av rase, kultur og nasjonalitet. Endelig har Kirkenes Verdensråd tatt initiativet til en konferanse av representanter for de sørafrikanske kirker som er medlemmer av verdensrådet, med sikte på å nå fram til forståelse av hverandres standpunkter og om mulig enighet om retningslinjene for løsningen av problemet. Verdensrådets eget standpunkt er at «de kristne er kalt til å vitne om Kristi herredømme og om menneskehetens enhet og til — ved sosial og politisk innsats — å arbeide for å sikre alle mennesker rettferd, frihet og fred» (Evanston 1954).

Det er lett nok for oss i Norge å kritisere rasepolitikken i Sør-Afrika. For de hvite der ute er rasespørsmålet like fram et eksistensspørsmål. Også de hvite har krav på å bli hørt i denne sak, også — og ikke minst — de hollandsk-ættede. Det syn de siste hevder, er et resultat av en historisk utvikling gjennom 300 år, og lar seg ikke endre med ett slag. Et overbevisende vitnesbyrd om boernes ansvar for sine ikke-européiske medmennesker er den misjonsvirksomhet de driver både innenfor og utenfor Sør-Afrika-Sambandet. I 1959 ga boerkirkene til denne virksomhet — i form av frivillige gaver og i tillegg til sitt «eget» kirke- og menighetsarbeid — den imponerende sum av £ 1.200.000 (24 mill. kr.).

Men når dette er sagt, skal det også sies at apartheidpolitikken er uforenlig med den kristne etikk. «Raseskille» — segregation, apartheid — har vært Sør-Afrika-Sambandets offisielle politikk helt siden denne stat ble til i 1910. Men siden boernasjonalistene kom til makten (1948), er den blitt gjennomført med en kraft og konsekvens som aldri før. Hva denne politikk går ut på, ga ministeren for bantu-undervisningen uttrykk for — med nesten brutal tydelighet — i en tale i Welkom 23. august 1959. Hver eneste lov angående de innfødte som regjeringen har vedtatt, sa han, er «vedtatt med det mål for øye å beskytte den hvite manns sosiale og økonomiske interesser og å sikre hans herredømme i Sør-Afrika for all fremtid».

Det er denne lovgivning, denne beskyttelse, dette herredømme den kristne kirke i Sør-Afrika ikke må avfinne seg med, enn si sanksjonere. Som historien viser, har kirken bare vært altfor tilbøyelig til å akseptere, ja, forsvare den bestående samfunnsordning, og å identifisere seg med den herskende klasse. Nettopp dette er faren for kirken i Sør-Afrika, i første rekke kirken blant «den herskende klasse», dvs. den herskende rase. Kirken er av sin Herre kalt til å gjøre seg til ett, ikke med de privilegerte, men med de undertrykte, ikke med de rike, men med

de fattige, — og til å være et redskap, ikke for makthavernes interesser, men for rett og rettferdighet.

Selvfølgelig skal ikke kirken tie til urett og urettferdighet! sies det. Og det har den heller ikke gjort! Sant nok, *men vedtak er ikke blitt virkelighet*. De høytidelige erklæringer om det kristne svar på rase-spørsmålet som flere av de hvite kirker i Sør-Afrika har avgitt, enkeltvis eller samlet, er ikke blitt omsatt i handling. Det nytter lite å protestere mot raseskillet så lenge man i hverdagens medmenneskelige situasjoner følger et adferdsmonster hvis signatur er hvit «baasskap», resp. hvit «supremacy». Det er dette adferdsmonster og hele det apparat av lover og bestemmelser det har avfødt (ikke minst i det siste desennium), som må forandres, revideres. Personlig er vi overbevist om at det punkt nå er nådd hvor medlemmene av de forskjellige kirkesamfunn må si til myndighetene: Disse lover, disse bestemmelser kan vi ikke rette oss etter! Vi må adlyde Gud mer enn mennesker!

Radikalt? Ja, men krever kanskje ikke en radikal utfordring et radikalt svar? Og hva er alternativet? At de kristne afrikanere ganske enkelt mister respekten for og tilliten til kirken! Det er kirkens — Kristi kirkes — eksistens i Sør-Afrika det nå står om. Som den anglikanske erkebiskop i Cape Town uttalte 11. april i år: «Kirken står nå ved korsveien. Hvis den ikke offentlig forkaster tvungen atskillelse, fordømmer den seg selv til utslettelse.»

I stedet for «Vinduet» — de aktuelle streif fra kirkens verdensfront — får vi i dette hefte en skildring av feiringen av 50-års minnet om «Edinburgh 1910», jfr. NOTM 1960 s. 180f. Vi er lektor dr. Haakon Flottorp takknemlig for artikkelen han har vært så vennlig å sende oss.